

Пеледышын ўмыр эртен гын...

Поэт Мирон Большаковын шочмыжлан - 85 ий

Лўмгече

ЛИЙЫН тыгай поэт: шкенжым кўшкў шындыдыме, самырык литератор-влаклан сылнымут корныш шогалаш полшышо, мурлашаж дене ойыртемалтше кышам кодышо.

Мирон Николаевич Большаков (Мирон Чойн) Морко районысо Элекэнгер ялысе кресаньык ешеш 1918 ий 19 февральыште шочын. Шымияш школ деч вара Морко медрабфакыште тунемын. 1936 ий гыч тудо шке илышыжым журналистика дене кылден. Ондак рвезе Морко районысо "Коммунизм верч" газетыште ышта, 1937 ийыште Йошкар-Олашке толеш. Тудо литературный пашаен семын "Ленин ой" газет редакцийыште тырша. Но тиде изданийым петырат. Тылеч вара "Рвезе коммунист" газетыште отдел вуйлатыше, ответственный секретарь лиеш. А 1941 ий гыч "Марий коммуна" газет редакцийышке кусна. Тыштат тудо ответственный секретарын пашажым шукта. 1951 ийыште Марий книга издательствышке кусна. Тыште редактор семын тырша.

Ончыкылык поэт тўналтыш школышто тунеммыж годымак пырдыж газетыш возкалаш тўналын. А икымше почеламутшо 1934 ийыште савыкталтын. Но сылнымут пашаште шкенжым чулымынрак 30-шо ийла мучаште ончыкта. Тудын икымше сборникше "Тулан жап" маналтын. Поэзий книгаже Кугу Отечественный сар жапыште, 1943 ийыште, лектын. Варарак моло сборникымат савыкта. Тудын возымыжо йылме шот дене ойыртемайтын. Южо почеламутшылан композитор-влак семымат келыштаренят. Мутлан, "Йошкар-Ола", "Удыр муру", "Снеге пеледеш" муру-влак калык коклаш кумдан шарленят.

М.Большаков шкенжым очеркист-прозаик семынат ончыкта. Землянка, Совет Ушем Герой-влак нєргєн ятыр очеркым савыкта, "Чон моторлык" ойлымаш да очерк-влак книгаг луктеш.

Тудо койдарчык почеламутым да басным возышо семынат палыме. Посна книга дене "Курезе да Кармыванго" сборникым луктеш. "Шондык тич поянык" мыскара книгагат марий

(Фото - М. Большаковын архивше гыч.)

М. Казаков, Т. Осып, М. Большаков.

лудшылан сайын палыме.

✓ Мирон Большаковым йочалан возышо поэт семынат палат. "Кў тиде?", "Маска молан ошемын?", рушла савыктыме "Добрый Яндывай" йомак-поэма-влак сборникшат мемнан йоча литературым мыняр-гынат пайдаренят. Произведенийже-влакым школлаште эртаралтше тематический каслаште але йоча-садыште эрводо годым кучылтыт, модын ончыктат.

✓ М.Большаковын талантше кусарыше семынат почылтын. Тудо Т.Шевченко, А.Кольцовын, А.Гайдарын, Н.Тихоновын, С.Щипачевын, И.Уткинын, тыгак пошудо кундемласе сылымут мастар-влакын возымыштым марий лудшылан палдарен.

Поэтын почеламутшо-влакым руш, чуваш, мордва, удмурт йылмылашке кусарыме.

Мирон Большаков Писатель ушемыште 1958 ий гыч шоген. Марий книга издательствыште изи да кугу лудшылан лу утла сборникым савыктен луктын.

Умыржў 1996 ий 11 январьыште кўрылтын.

Поэт "Илыш йогын" почеламутшытшо вога:

*Шукерте мо вишня пеледе?
Варажым ош лумла йоген.
Пеледышын ўмыр эртен гын,
Саскаже кушкеш чеверген...*

Мыланем ешараш гына ко- деш: поро паша огеш мондалт. Мирон Большаков шке творчествыж дене поро акым сулен. Поэтын лўмгечежы вавеш мый пелашыже Варвара Павловна деке энгертышым. Тудо мыланем шуко фотом ончыктыльо. Нунын коклаште марий сылнымут историйым рашемдаш полшышо ятыр материал ыле. Эшежым тидат брыктарыш: Варвара Павловна пелашыжын серышыже-влакым кызытат арала. Нуныжо саргаалтыныт. Вет ятырышт 30-шо ийла мучаште да сар жапыште колтымо улыт. Война ийлаште Мирон Большаковлан ўшанле йолташыже-влак Миклай Казаков, Семен Вишневский, Чалай Васлий, Анатолий Бик, Василий Рожкин да молат эреак уверым колтен шогенят, тудым Марий кундеммысе сылнымут илыш дене палдараш йодыныт. Икмынарышт дене лудшо-влакымат палдараш кумыл лекте.

"Поро кече, Мирон!

Серышетым нальмам, йомдаренам ыле. Илет улмаш, пеш сай. Мый але фронтыш каен омыл, вашке годым каяшат ом шоно. Тунемшаш але ятыр уло. Вет военный училище. Мирный жап годым тыште 2 ий тунемыныт. А кызит тудын пельже наре. Ик мут дене, шошылан куйктен луктыт. Тунемаш чот логалеш. Кызытрак ниго дечат серышым налмаш уке. Так илалтеш. Южгунам шонен-шонен брат. Кутыш мо марте тыге шуйна? Теле лишемеш. Йушто шулышжыат шижалтеш, ковашат вичкыж. Возымаш уке гаяк.

Ме кызит Москва воктен улына, теле квартирна тыште.

Кызытеш чыла. Возо, вучен кодам. Шокшо боевой салам дене йолташет Анатолий Бик.

10/XI-42 ий. Москва".

"Мирон родо!

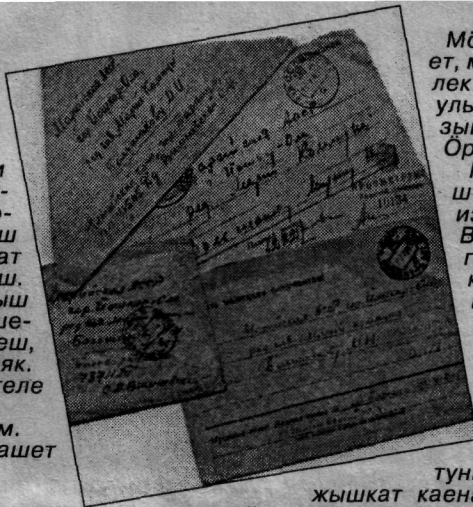
Тылат шокшо пагалыме саламым кучыктем. Таза лий, вашке порем!

Осмин йолташ тыйын толмет нерген увертарыш, да изи посланийым возаш лийым. (М.Большаков ик жап Татар АССР-ысе Юдино поселкышто служитлен - В.К.) . Толын лектым, манат? Куче, могай кумыл дене? Фронтышто лийыч мо? Куде вельыште? Кучыкын возалтен колто.

Вет мый ноябрь деч вара тыйын нергенет нимат ом пале ыльыс. Юдино гыч колтымо серышетлан вашеш возышым, налын отыл, наверно. Мӱнгешат ыш тол, йомын дыр.

Тунам Йошкар-Ола гыч Павлов Когой дене иквереш толна. Тудо тыйым ужын кертам мане, мый саламлаш йодым. Шоя дыр, ужаш пагытда шагал лийын чай.

Тиде пел ий жапак отпускыштат тылат, Мирон тос, упорно пашам ышташ, жапым рвезе умырлан кельштарен колташ темлем. Возо, луд, веселитле. А эн тунжо - сборникетым ешарен уэмден ямдыле да печатле. Сита эре пырчын-пырчын возгалаш, кугуракымат лупшал пуаш пагыт шуын. Икмыняр кушмынам ончыкташ күлеш. Тугакат ме моткоч шенгелан кодына.

Мӱнгӱ вельш миен отыл? Кае, мыйын авамтыр деке пурен лек. Ончал, кузерак илат, таза улыт, уке. Ато кум письмам возышым - ик йукумат огыт пу. Орам веле.

Кузерак тендан-шамыч ылыштыт? Ават, Тачана акат? Эчужизат да Климет кушто улыт? Вообщем мӱнгӱ вельыште могай увер-анар шокта? Кучыкын информироватле. Пелашет кузе шулыштеш? Таки ужаш ок перне, витне.

Шке нерген почти нимом возашат. Илем эре тыштак. Вашке талукат шуэш. Вучена, вучена. Тиде кечылаште 1925 ийготашым пуаш сӱрат. Вот нуным

туныктен шуктымеке, тул рожышкат каена дыр. А такше кайыде ок лий, кызит огыл гын, шошым садак перна.

Ну а кызит жап эре ик семын эрта. Пытартыш времяште ик почеламутымат возен омыл. А шоньмаш, план шуко. Ала-могай вашталтыш күлеш.

Икана Йошкар-Олаш миен толмем. Ужмыштым вучем, Осмин сӱрен ыле. Паштентгылан сборникым ончен лекташ күлеш. Да ятыр йолташ-влакым, тыйымат ужаш кодшо годым ыш перне. Күлеш ыле шинчын икана йомаклаш, обязательно. Кунар жап вашлиялтын огыл! Адакшым, миенак шуам гын, кугу литературный вечерым ыштен кодена ыле. Чын вет?

Письмам регулярно Калашников, Бик, Чалай, Рожкин (пытартыш времяште ок возо - блокадным күрлаш каен дыр), Осмин, молат возен шогат. Шукерте огыл Вишневский да Пүкш деч тольо. Пүкш Шавердинын адресным колтен. Нунылан жапым муын сералте.

Тимофеева Шуралян, Эрский, Иванов, Асылбаев, Андреев, Сайтиев йолташ-влаклан салам!

Кызытеш чеверын! Таза лий! Пентгыдын ондалам!

Эре тыйын Казаков Миклай.

Арзамас. 30.1.43".

Савыкташ В.КРЫЛОВ
ямдылен.